

Intervju

Štefan Čok Tržaški zgodovinar o pretresih v mednarodni politiki in zlasti o zahodnem vojaškem zavezništvu, ki ni uravnoteženo, ker sloni na premoči ZDA. Zaupanje med državami pa je danes na ničli

»Nato vpliva na naše življenje bolj, kot se zdi«

Štefan Čok Zgodovinar in raziskovalec Odseka za zgodovino in etnografijo pri NŠK v Trstu

Veronica Piredda
Svetlana Brecelj

TRST V času zaostrenih mednarodnih odnosov in novih varnostnih izzivov smo se o vlogi Nata pogovorili s tržaškim zgodovinarjem Štefanom Čokom. Sam poudarja, da se nima za izvedenca na področju vojaških zavezništev, kljub temu pa želi ponuditi nekaj razmislekov in iztočnic, ki lahko pripomorejo k razumevanju dogajanja na šahovnici mednarodne politike in spodbudijo nadaljnje poglabljanje.

Kako se je vloga Nata spremenila od hladne vojne do danes?

Nato je bil ustanovljen leta 1949 kot obrambno zavezništvo v času, ko je bila Evropa razdeljena med dva politična in vojaška pola – zahodnega pod vplivom ZDA in vzhodnega pod vodstvom Sovjetske zveze. Na vzhodu je leta 1955 nastal Varšavski pakt. Po koncu hladne vojne in razpadu vzhodnega bloka se je odprlo vprašanje njegove vloge, vendar se je Nato razširil, sodeloval v konfliktih na Balkanu in po 11. septembru prvič in do zdaj edinkrat v svoji zgodovini aktiviral kolektivno obrambo. V zadnjih letih se zaradi zaostrenih odnosov z Rusijo znova osredotoča na svojo prvotno nalogo.

Kakšno vlogo ima Nato pri zagotavljanju varnosti v Evropi?

Nato je obrambno zavezništvo, katerega naloga je braniti vse

države članice, posledično to velja tudi za evropske države, ki so del zavezništva. Z vidika na primer baltskih držav to pomeni, da lahko računajo na kredibilno zaščito pred ponovno nevarnostjo z vzhoda; lahko nam je to všeč ali ne, ampak če smo v zadnjih letih večkrat slišali o občutku ogroženosti Rusije zaradi širitve Nata na vzhod, si lahko ravno tako upravičeno postavimo vprašanje, ali in koliko so se majhne države, ki mejijo na Rusijo, čutile ogrožene. Drugače ne bomo razumeli pogleda teh držav. Rezultat te ogroženosti sta tudi odločitvi Finske in Švedske, da po napadu na Ukrajino pristopita k Natu. Švedska je bila zadnjič aktivno udeležena v vojni leta 1813 proti Napoleonu in je od takrat uspešno ohranila – tudi zaradi dobro organiziranih obrambnih sil – svojo nevtralnost, tudi med obema svetovnjima vojnama. Po dveh stoletjih uspešne nevtralnosti pa se je po letu 2022 včlanila v Nato kot posledica zaskrbljenosti zaradi ruske politike.

Katere so glavne kritike Nata danes? Ali obstajajo alternative Natu ali možnosti za drugačen sistem svetovne varnosti?

Kritika, ki jo pogosto slišimo, je »širitev na vzhod«. Tu bi se navezal na tisto, kar sem že povedal: za nekatere države je Nato pomenil zaščito. Če se Italijani ali Slovenci lahko upravičeno sprašujejo, ali ostati v za-

vezništvu, zakaj ne bi smeli Poljaki ali Latvijci razpravljati ali se odločiti, ali bi vanj želeli vstopiti? Nato se je »širil«, ker so države zaprosile za članstvo. Druga kritika je vezana na že omenjeno dejstvo, da zavezništvo ni uravnoteženo, saj sloni na premoči ZDA. Zlasti v zadnjem letu opažamo, kako je lahko to nevarno, ko je največja članica, ravno ZDA, z zahtevno po Grenlandiji grozila eni izmed najmanjših, Danski. Tu se postavlja predvsem veliko vprašanje Evrope, ki je zamudila številne priložnosti za vzpostavitev lastne obrambne strukture – ki ne bi bila nujno alternativa Natu, bi pa Evropi omogočala avtonomno odločanje. V bistvu pa se Evropa desetletja s tem ni ukvarjala, saj je tako ali tako za varnost obstajal Nato.

Glede drugega dela vprašanja, torej globalne varnosti, ta

»Najprej preverimo, kdo nas informira«

Na vprašanje, kako se lahko mladi informirajo o mednarodni politiki in varnostnih tveganjih ter katere vire informacij jim priporoča, Štefan Čok pove: »Najprej preverimo, kdo nas informira, in se zavedajmo, da so ključni procesi dolgoročni. Brez razumevanja odnosov in njihovega dolgoročnega razvoja težko razumemo sedanost. Pri tem nam lahko pomagajo mediji, kot so Internazionale, Global in The Guardian, pa tudi konference tržaškega študijskega centra Dialoghi Europei.«

najprej sloni na zaupanju med državami – ki je trenutno na ničli – in bi že imela na voljo vse teoretične instrumente, če bi se držali listine Združenih narodov in ne bi dovolili njene zamenjave z vrtnivijo logike najmočnejšega. Sistem globalne varnosti bi predvideval, da se veliki protagonisti svetovne politike ponovno usedejo k mizi. Trenutno pa vsaj dva izmed teh ne kažeta zanimanja za to; gre za Rusijo, ki je uporabila obrambno retoriko, da bi izvedla osvaljalno vojno nad sosedo in si priključila velike površine njegove ozemlja, in ZDA, ki so resnici na ljubo večkrat v preteklosti uporabile svojo premoč; vsaj formalno pa je obstajala minimalna skrb za spoštovanje mednarodnega prava, ki zdaj iz dneva v dan postaja zastarela šara iz preteklosti. No, mogoče manj hinvščine, vsekakor pa ni korak v pravo smer.

Zakaj je pomembno, da mladi razumejo delovanje Nata?

Nato vpliva na naše vsakdanje življenje bolj, kot se zdi. Slovenski zračni prostor v okviru zavezništva varuje predvsem italijansko letalstvo, saj Slovenija nima lastnih bojnih letal. Ta primer pokaže povezanost držav, hkrati pa odpira tudi vprašanja zaupanja, odvisnosti in odnosa med državami in te stvari moramo vsaj poznati, še preden bi se odločili, ali se z njimi strinjamo ali ne.

»Evropa je zamudila številne priložnosti za vzpostavitev lastne obrambne strukture«

Instagram

@direkt_pd #bodidirekten

Meme Damir Terčon

Komentarji Marco D'Errico

Like, Comment, Share icons

Israel.official: Dajmo, smo se šalili, bila je aprilska fora.

pizza_and_ball: Kakšna fora, ravno v tem obdobju morate lomiti pirhe?!

skd.Vesna: Te razumemo, dobro vemo, kaj pomeni imeti vsa jajca potolčena.

Donaldtrump: Mi pa si niti potolčenih ne moremo privoščiti.

ovo.kinder: Ne lomite pirhov, če niso veliki in čokoladni.

il.sole.24.ore: Niso niti več toliko veliki, saj ste jih zmanjšali in podražili.

ovo.kinder: Saj ..., to je letos presenečenje.

mauro.corona: Ah, ljudje nimajo več jajc kakor nekoč ...

Bodimo zmeraj direktni!

Sodelavke in sodelavci mladinske strani @Direkt: Svetlana Brecelj, Julija Cante, Martina Cavotta, Nika Maria Costantin, Marco D'Errico, Malina Dolhar, Lapo Farolfi, Emil Favento, Mila Gergolet, Tadeja Gergolet, Sara Hlabian, Elisabetta Lovero, Martin Kits Nieuwenkamp, Francesco Petaccia, Veronica Piredda in Damir Terčon. Pridruži se nam! Z nami stopi v stik prek Instagrama. Beri nas vsak petek.

Kako določamo datume praznikov?

TRST V koledarju poznamo dve vrsti praznikov. Fiksni so vsako leto na isti dan, poznamo pa tudi premične, ki se vsako leto praznujejo na drug dan. Datumi teh praznikov so odvisni od cikla velike noči, ki pa je odvisen od lune, saj velika noč vedno praznujemo prvo nedeljo po prvi pomladni luni.

Kaj pa pust? Tudi pust je kot drugi premični praznik odvisen od velike noči in je vedno natanko 47 dni pred njo, saj se po pustnem torku, na pepelnico sredo, za kristjane začne štiri-desetdnevni post – nedelje pri tem niso štete –, ki se zaključuje na soboto pred veliko nočjo.

Martin Kits Nieuwenkamp